

Kačja Ert, — R^{et}t, cesta čez hrib na Mirno Peč; Vélíki Ert, vinska gorica v Leskovcu; Konjski Ert, hrib nad Krškim; Ertenek, grad pri Ribnici; Artiče v Leskovcu in na Štajerskem; priimki: Artiček, Ertiček, Rtiček v Savinjski dolini, to so vam naši Hribarji.

Ne pozabimo privzeti semkaj: Dolenjske Radeče in Gorenjske Rateče; zakaj zobnik *d, t* sta medsebojna in se menjavata, na Dolenjskem mehki *d*, na Gorenjskem trdi *t*; ime je isto, oba kraja sta deloma v gorah. — Le glej, kako prideš čez klanec Brunek od Šentjanža na Radeče.

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Muzejsko društvo za Kranjsko je izdalo nedavno svoje letošnje društvene knjige: jedno slovensko in dve nemški. Slovenski zvezek »Izvestja muzejskega društva za Kranjsko.« (Izdal društveni odbor. Drugi letnik. V Ljubljani. 1892. Založilo muzejsko društvo za Kranjsko), je mnogo obširnejši od lanskega in ne manj zanimiv. Dočim je lani g. A. Koblar sam spisal celo knjigo, priobčili so letos i mnogi drugi znani zgodovinarji slovenski svoje proizvode v tej knjigi. — Spis »Zgodovinski pobirki iz loškega okraja« (1—29) iz peresa dr. Fr. Kosa je nekako nadaljevanje lanskega Koblarjevega spisa »Loško gospodstvo friziških škofov«. Lani je g. Koblar preiskoval in tolmačil razna krajevna imena v loškem okraju. letos pa gosp. Kos po starih aktih iz 16., 17. in 18. stol. navaja imena znamenitejših oseb iz loškega gospodstva, in sicer uradnike, meščane, duhovnike, župane, logarje, lovske mojstre in selske sodnike ter opisuje slednjič staro »mero in denar« iz istega okraja. — Za tem je prezanimivi Koblarjev spis »Drobtinice iz furlanskih arhivov« (30—92), nadaljevanje jednakega spisa v lanskem letniku. Le-te drobtinice je nabral neumorni gospod pisatelj v štirih videmskih arhivih: v nadškofijskem, notarskem, kapiteljskem, v »Museo Civico« in v mestnem arhivu v Št. Danijelu. O 68 kranjskih farah podaje več ali manj zgodovinskih drobtin zlasti iz 15., 16. in 17. stoletja. Res so take zgodovinske drobtine večinoma krajevnega pomena, a prav mnogo jih je, ki dobro pojasnjujejo celo tedanjo dobo in so znamenite za celo deželo. »Od kamna do kamna palača!« Letos poroča o teh drobtinah nekoliko obširneje, nego lani, s čimer nedvomljivo še bolj ustreza svojemu zmotru. Da bi le oni gospodje duhovniki, ki so v najnovejšem času jeli zasebno spisovati zgodovino svojih farâ, marno porabljali te starinske novice! Gospod pisatelj bo to poročilo še nadaljeval. Bog mu daj železne vstrajnosti pri tem tako težavnem, a jako hvaležnem delu! Naj ga bodri zavest, da dela s tem v proslavo slavne, a tako malo poznane domovine! — S spisom: »K zgodovini novo-

meški v 18. veku« (93—104) izpopolnjuje pisatelj Jos. Apih Vrhovčev knjigo »Zgodovina Novega mesta«, poročujoč obširneje po listinah iz arhiva naučnega ministerstva o neki pravdi, katero so imeli tamošnji frančiškani z mestnim načelništvom zaradi novoustanovljene gimnazije. — Jako zanimiv je A. Kaspretov spis »Kopitar in Ranke« (105—109). Gospod pisatelj poroča o vplivu slavnega našega rojaka na nekatere sodobne učenjake, zlasti na Rankeja. Končno piše: »Krivo sodijo, ki pravijo, Kopitar je bil čmeren in nestrpiliv, samo sebe je štel velicega, vse druge pa ošabno preziral; občevanje z Rankejem marveč priča, da je rad podpiral pravi talent in pospeševal njegove slovstvene težnje.« — Spis »Pasijonske igre na Kranjskem« (110—125) iz peresa A. Koblarja je pomenljiv in znamenit zlasti za slovstveno zgodovino slovensko. Vršile so se take igre v Ljubljani pri jezuitih in kapucinih, zlasti pa v Loki pri kapucinih. Po stari rokopisni knjigi iz loškega kapucinskega arhiva je posnel gospod pisatelj vspeored tega spreveda in končno po izvorniku priobčil tudi nekaj slovenskih kitic iz dotične igre, katero je spisal ali vsaj poslovenil najbrže loški kapucin o. Romuald okoli leta 1720. Te pasijonske igre so nekaj začetek narodne slovenske dramatike. — Pod naslovom »Sveti Križ vipavski« (126—150) podaje S. Rutar odlomek iz zgodovine primorskega Sv. Križa in njega okolice, zlasti Ajdovščine. — Potem se vrsté »mali zapiski« (151—160) iz domače zgodovine. A. Koblar razlaga »Odkod pride ime Voklo (Hülben)?« Vas Voklo morala bi se glasiti »Lökev«. Dalje piše »O zidanju cerngrobske cerkve«, izmed najznamenitejših gotskih stavb na Kranjskem. Sezidal jo je v letu 1521.—1524. Ločan Jurko za 700 gld. Župnik M. Sila našteva na kratko »Kraške podložnike rožáškega samostana l. 1060«, ki je bil slovita benediktinska opatija v Furlaniji. Knjigo zaključuje »Donesek slovenski slovstveni zgodovini 18. veka« iz peresa župnika Ivana Vrhovnika, v katerem navaja med drugim dve doslej neznani slovenski knjigi: »Branie inu evangelia« iz leta 1768. in ljubljanski obrednik iz leta 1706.

Poročujoč o letošnjih knjigah muzejskega društva zopet kar najtopleje priporočamo razumništvu slovenskemu imenovano društvo. Vsakdo mora priznati, da je naša zgodovina jako zanemarjena, in še sedaj je le malo mož, ki izkušajo oteti pozabljivosti naših dedov častite ostaline. Mnogo se je že pogubilo dragocenih pergamenov, govorečih o slavi slovenskega imena, in mnogo se jih še bode, ako se v kratkem ne otmó. Rodoljubna dolžnost je torej vsakega omikanega Slovenca, da podpira društvo, ki si je stavilo za namen tako plemenito delo. Res je od lani društvo vidno napredovalo i po številu udov (pristopilo jih je 49 novih), a če povemo, da je vseh udov vkup le 201, priznati mora vsakdo, da je to število še jako pičlo. Čim bolj se bode razumništvu slovensko zanimalo za društvo in je podpiralo, tem bolj bo uspevalo, gotovo le domovini naši v čast. Udje plačujejo po 3 gld. na leto; kdor hoče prejeti tudi diplom, doplača še 1 gld.

J. Benko.

»**Levstikovi zbrani spisi.**« Urédil Frančišek Levčec. III. zvezek. Proza I. Vsečina: Povesti, pravljice in pripovedke — Potopisi — Zgodovinski spisi — Književno-zgodovinski spisi. Ljubljana. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1892. Osmerka. Str. 321. Cena 2 gld. — Predno smo se nadejali, dobili smo v roko III. zvezek z jako zanimivo, dasi po največ znano vsebino. »Martin Krpan z Vrha« je pravi vzor v národnem duhu preprosto in mično pisane pripovedke, zato je po pravici sprejeta v šolsko berilo in preložena tudi na ruski jezik. Izmed drugih pripovednih spisov omenjam: »Doktor Bežanec v Tožbanji vasi«, »Deseti brat«, »Tajnosti iz policijskega življenja« in razne male spise iz »Vrtca«. Posebno mičen in klasičen je potopis »Popotovanje iz Litije do Čateža« (iz Slov. Glasnika 1858). Zgodovinski spisi so vsi ponatisnjeni iz »Vrtca«, kamor je Levstik pridno pisal; v književno-zgodovinskih spisih podaja ta knjiga »Zgodovino slovenske Matice« in »Vodnikovo življenje«, katero je nedovršeno in doslej še nenatisnjeno.

Gledé na ta zvezek, kakor na prihodnja dva, IV. in V., piše gosp. urednik: »Tukaj izjavljam, da pisave Levstikovi prozi v III., IV. in V. zvezku v ničemer nisem izpreminjal, ampak da sem vse spise tiskal tako, kakor sem jih našel pisane v rokopisu ali pa tiskane po raznih knjigah in časopisih.« Le nekaj nebitvenih malenkostij je v pisavi premenjenih.

V knjigi se vidi pisava Levstikova od l. 1858. do 1882. Res je preminjal slavni jezikoslovec pisavo, toda takoj v prvem tukaj natisnjenem spisu se vidi ona izbornost, premišljenost, uglajenost v jezikovni obliki, ki krasi vse njegove spise. Za slovenskega pisatelja je ta zvezek — rekel bi — učna knjiga. Vsečina je razven »Bežanca« obče zanimiva, umevna in tudi blažilna.

Dr. F. L.

»**Obrtno knjigovodstvo**« s kratkim poukom o menicah. Učna knjiga za obrtne nadaljevalne šole, ob enem priložna knjiga za obrtnike. Spisal dr. Tomaž Romih, meščanske in obrtne nadaljevalne šole učitelj v Krškem. Celje 1892. I. Založil in tiskal Dragotin Hribar.

8°. Str. 177. Cena 1 gld., po pošti 10 kr. več. Dobiva se pri založniku. — O tej knjigi smo imeli že pred dvema mesecema napisano oceno, ne dolgo, pa pregledno in pisatelju ugodno. Ker je zaradi pičlega prostora izostala in se morala odložiti do sedaj, imeli smo priliko, o knjigi še več premišljati, pa tudi čitati. No, zaradi tega ne sodimo o knjigi drugače, kakor tedaj. Dasi ima nekatere stvarne in oblikovne nedostatke, vendar priča v obče o marljivosti pisateljevi, vsaj o njegovi vnetosti za to stroko. Morebiti se pozna tu pa tam nekolika hitrost, a vendar uči knjiga učenca dovolj umevno o obrtnem knjigovodstvu, ako tudi učenec ni bistrega uma.

Knjigovodstvo imenuje pisatelj »umno urejeno zapisovanje«. Zato razlaga, kaj in kam naj se zapiše to in ono. Da to bolje umeva učenec, razklada pisatelj v uvodu nekatere važne, za knjigovodstvo temeljne stvari, na to pa uči dosti obširno o menicah (v II. odd.). To je bilo potrebno, ker je deloma menica v kupčiji in obrtu nekaka skupna vez, neko občno sredstvo za promet, deloma pa ni v našem slovstvu skoro nič pisanega o menicah. S tem naukom je marsikomu ustregel; le to se nam je zdelo, kakor bi bilo nekaterikrat razkladanje nekoliko okorno. Posebne sitnosti so napravljali pisatelju stalni izrazi, ker te je bilo treba tu še-le narediti, tam še-le določiti, ali vsaj v stalno rabo sprejeti. — Glavni del knjige pa govori o knjigovodstvu samem: o temeljnih pojmihi, o glavni knjigi, dnevniku in o pomočnih knjigah. V »dodatku« razlaga pisatelj za obrtnika in kupčevalca vevvažno vprašanje o naložitvi in dobavi denarja, zlasti o vrednostnih papirjih. — Vse nauke pojasnjujejo mnogoštevilni obrazci in vzgledi, zaradi katerih je knjiga jako rabna. Kar se je na malo mestih menda v naglici prezrlo, popravi lahko pazljiv čitatelj. Jezik ni posebno uglajen in očiščen vseh hib, toda zaradi tega ni knjiga manj umevna.

Pisatelj sam pravi da je »sestavil knjigo po J. Gruberjevi nemški knjigi, ki se rabi kot učna knjiga na obrtnih nadaljevalnih šolah z nemškim učnim jezikom.« In dalje piše: »Dasi sem knjigi popolnoma pustil uredbo, kakor jo ima nemška knjiga, vendar se bode vsak lahko prepričal, da knjiga ni gola prestava, temveč da stojim kolikor toliko na lastnih nogah...« Iz tega tudi naši čitatelji lahko sodijo o pisavi te knjižice. L.

»**Duhovski Poslovnik.**« Sestavil Martin Poč, Vaški župnik. I. in II. del. Izdalo »Katoliško tiskovno društvo.« V Ljubljani. 1892. Vsak zvezek velja 60 kr. — Cela knjiga bode imela štiri zvezke in okrog 500 strani. Prvi zvezek obsega: uvod, ves I. del, II. dela 1. poglavje in začetek 2. poglavja (krst, poroka). Drugi zvezek ima nadaljevanje o poroki, pogrebe, izpise iz matic in druga opravila v pisarni. Pozná se, da je porabil gospod pisatelj mnogo dela in časa v sestavo tvarine. Zlasti se čuti, da je bogata tvarina na tesnem prostoru; to je pač hvale vredno, pa zaradi razumljivosti se ne sme pretiravati. Terminologija je pripravna, utegne se vdomačiti. Zlog seveda ni tak, kakor v novelah, a za poslovnik dostojen; o tem še izpregovorimo, ko izideta zadnja zvezka. — č.